

BANKÉRTÉKELÉS CAMELS-MÓDSZERREL

BELOVECZ MÁRIA¹ – HALMOSI TÍMEA² – IPACSNÉ GEDEI BEÁTA³
– VAJNA ISTVÁNNÉ TANGL ANITA⁴

¹PhD, gyetemi adjunktus, Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Üzleti Tudományok Intézete, Pénzügy Controll Tanszék
e-mail: belovecz.maria@gtk.szie.hu

²mestertanár, Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Üzleti Tudományok Intézete
e-mail: Halmosi.Timea@gtk.szie.hu

³MA-hallgató, Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Üzleti Tudományok Intézete
e-mail: gedeibea@gmail.com

⁴PhD, egyetemi docens, Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar,
Üzleti Tudományok Intézete, Számvitel Tanszék
e-mail: Tangl.Anita@gtk.szie.hu

Az OTP Csoport Magyarország legnagyobb pénzügyi szolgáltatója. Napjainkban közel 18,5 millió ügyfélnek ad pénzügyi és biztosítási szolgáltatást közel 1500 bankfiókjában és elektronikus csatornákon keresztül a közép- és kelet-európai piacon. Ebben az anyagban az OTP Bankot vizsgáljuk meg a CAMELS-módszer segítségével, hogy komplex képet kapjunk a jövedelmezőségi, hatékonysági, szerkezeti összetételét illetően. A módszer alapján az OTP a 1,48-as súlyozott értékelést kapta, azaz az összesítés alapján 1-es az osztályozása. Összességében kijelenthető, hogy a bank működése stabil lábakon áll, hatékonysága jövedelmező, a piaci és a gazdasági helyzet alakulására megfelelően reagál.

Kulcsszavak: OTP Bank, CAMELS-módszer, bankértékelés, tőke megfelelés

ABSTRACT

OTP Group is Hungary's largest financial service provider. Nowadays, it provides financial and insurance services to nearly 18.5 million customers in nearly 1,500 branches and electronic channels in the Central and Eastern European markets. In this article, we examine the OTP Bank with the help of the CAMELS method to get a complex picture of profitability, efficiency and structural composition. Based on this method, OTP received a weighted rating of 1.48, a rating of 1 based on the aggregation. Overall, the bank is operating at a stable footing, its efficiency is profitable and responds appropriately to market and economic developments.

Keywords: OTP Bank, CAMELS method, bank ratings, capital adequacy

BEVEZETÉS

Az OTP Bank jogelődje, az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalat 1949. március 1-jén jött létre. A bank a kezdetekben lakossági ügyfélszolgálatással foglalkozott, majd az 1980-as évek végétől folyamatosan bővítette szolgáltatásai körét, és már a vállalati ügyfél-

kör kiszolgálásával is foglalkozott. A rendszerváltás idején az OTP részvénytársasággá alakult. A bank ezt követően választotta le a nem banki tevékenységeket, és alakította ki az OTP Csoportot, amely univerzális bankként a leányvállalatokkal karöltve a banki tevékenységek kielégítésén kívül a jelzálogbanki-, lakástakarékpénztári, alapkezelési, nyugdíj-

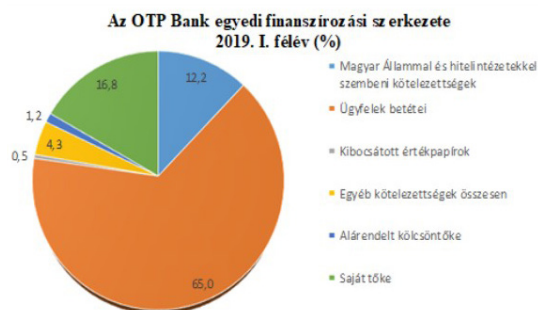
pénztári, egészségpénztári és lízingtevékenységek területén is jelen van.

A versenyképesség növelésében nagy szerepet játszottak a 90-es évek. 1987-től a kétszintű bankrendszer kialakulásával egyre több bank jelent meg a magyar piacon, melyekkel fel kellett venni a versenyt. Ennek egyik legjobb módja az új termékek bevezetése, az elektronikus csatornák megjelenése, mellyel a bank magas színvonalat és hatékony ügyfélszolgálatot biztosított ügyfeleinek. A bank privatizációja 1999-re fejeződött be.

Az OTP Bank részvényeit 1995-ben bevezették a Budapesti Részvénytőzsdére, mellyel a cég magánszemélyek, belföldi és külföldi intézményi befektetők tulajdonába került. A Magyarországon kívüli terjeszkedést a középkelet-európai térségben 2000-es évek elején kezdték meg. Az expanzió 2002-ben indult a szlovákiai bankvásárlással, melyet bankvizíciók sora követett: Bulgáriában 2003-ban, Romániában 2004-ben, Horvátországban 2005-ben, Szerbiában, Ukrajnában, Oroszországban és Montenegróban 2006-ban jelent meg az OTP Bank. Felismerésre került az, hogy ez a régió a nyugat-európai bankok színvonalától és termékeitől jelentősen elmarad, így nagy potenciált jelent a régió meghódítása. Jelenleg Szlovákiában, Horvátországban, Ukrajnában, Bulgáriában, Oroszországban, Szerbiában, Romániában és Montenegróban van leányvállalata a banknak.

Az OTP Csoport Magyarország legnagyobb pénzügyi szolgáltatója. Közel 18,5 millió ügyfélnek ad pénzügyi és biztosítási szolgáltatást közel 1500 bankfiókjában és elektronikus csatornákon, valamint ügynökökön keresztül a közép- és kelet-európai piacon (<https://www.otpbank.hu/>).

1. ábra. Az OTP Csoport finanszírozási szerkezete (2019. I. félév)

Forrás: saját szerkesztés az OTP Bank 2019. I. félévi egyedi, szűkített, IFRS jelentése alapján

A 1. ábra a bank finanszírozási szerkezetét mutatja. Látható, hogy a finanszírozás összetételében a betétek aránya jelentős hányadát teszi ki a bank forrásoldalának. A banknál jellemzően magas a betétek aránya, míg ezzel ellentétben a kibocsátott értékpapírok aránya meglehetősen alacsony. A jelenlegi alacsony jegybanki alapkamat okozta alacsony kamatkörnyezet a bankbetéteken elérhető jövedelmezőséget jelentősen visszaszorította, ezért fő stratégia, hogy a betétes ügyfeleket az értékpapírosodás irányába tereljék. A hosszú távú bank-ügyfél együttműködés alapvető feltétele a portfóliószemlélet kialakítása.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A CAMELS-módszert az amerikai bankfelügyelet fejlesztette ki és alkalmazza is az egyes bankok minősítésére. Az értékelés az adott bank pénzügyi beszámolójának hányados elemzését jelenti (Szemán 2015).

A CAMELS módszer lényege, hogy előre megadott hat tényező alapján – melyeket fontosságuk szerint súlyozhatunk – egy komplex értékelést kapunk a bankról.

A vizsgált hat tényező:

1. Capital adequacy – tőkemegfelelés;
2. Assets – eszközminőség;
3. Management capability – menedzsment hatékonysága;

4. Earnings – jövedelmezőség, eredményesség;
5. Liquidity – likviditás;
6. Sensitivity to market risk – piaci kockázatokra való érzékenység.

Az elemzést követően a minősítést egy ötfokozatú skálán állapítjuk meg. Az 1-es minősítés a legmagasabb osztályzatot jelenti a legjobb teljesítménnyel, míg az 5-ös a legalacsonyabb teljesítmény melletti nem megfelelő kockázatkezelési gyakorlatot. Minél inkább közelít az 1-hez az elért minősítés, annál jobb a bank értékelése. Az 1. és a 2. osztályzat nem igényel bankfelügyeleti beavatkozást. A súlyozásnál a modell szabad kezdet ad az elemzőnek a súlyok mértékére vonatkozólag. Az egyes tényezők esetén hasonló súlyokkal dolgoztunk, mert úgy véltük, hogy minden egyes tényező fontos szerepet játszik a bank egészséges és hatékony működése szempontjából.

EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

A hat szempontot külön-külön megvizsgáljuk és értékeljük.

Capital adequacy – tőke megfelelés

A tőke megfelelés a pénzügyi helyzetet vetíti előre, a tőke szintjét és annak minőségét, továbbá vizsgálja a mérleg összetételét, a tőkepiachoz, az egyéb forrásokhoz való hozzáfért.

A számításokat a tőke megfelelési mutatóval kezdjük. A szabályozásban a tőke megfelelési mutatónak minimum a 8%-os szintet el kell érnie a megfelelő működéshez. Ha a bank a 8%-os tőke megfelelési mutatót nem éri el, úgy tőkeemelésre van szüksége. A mutatót a Bázeli Egyezményekben rögzítették ezeken a szinteken annak érdekében, hogy stabil pénzügyi rendszert, hatékony kockázatkezelést hozzanak létre a pénzügyi piacon. A mutató számolója a szavatoló tőke, mely egy esetleges csőd vagy felszámolás esetére megmutatja, hogy mekkora fedezet áll rendelkezésre. Ennek

mértéke 2012-höz képest 2014-re 11%-ot esett, majd 2016-ra 70%-ot emelkedett, mely komoly tőkeerősödést jelent, míg az összes kockázatot magába foglaló korrigált mérlegfőösszeg 2012-höz képest 2016-ra kisebb mértékű, 12%-os elmozdulást produkált. Ahogy láthatjuk az OTP esetében, a tőke megfelelési mutató jóval a kritikus 8%-os szint felett van, és a vizsgált időszak alatt 7,21%-ponttal növekedett. Azért is van nagy jelentősége a mutatónak, hisz minél magasabb az értéke, annál kisebb a finanszírozási kockázat.

A tőkearányos jövedelmezőség lényeges a vállalat szempontjából, hisz megmutatja, hogy az átlagos saját tőkével milyen eredmény érhető el. Értéke nagymértékben javult, és 2016-ban majdnem négyszerese a 2012-es értéknek, ami a magasabb adózott eredménynek köszönhető. A 2014-es év negatív tőkearányos jövedelmezőségi értéke az adózott eredmény negatív értékéből adódik, melynek oka, hogy 2014-ben a bank az elszámolási törvény miatt -41.718 millió HUF adózott eredménnyel zárta az évet.

1. táblázat. *Capital adequacy*
– tőke megfelelés (%)

Megnevezés	Számítás	2012	2014	2016
Tőke megfelelési mutató	szavatoló tőke			
	korrigált mérlegfőösszeg	20,45	18,96	27,66
Tőkearányos jövedelmezőség	adózott eredmény			
	átlagos saját tőke	5,09	-3,99	19,97
Tőkeáttétel	saját tőke			
	mérlegfőösszeg	16,02	13,24	15,62
Hitelek tőkefedezettségi mutatója	saját tőke			
	teljes hitelállomány	35,69	36,99	39,15

Forrás: saját számítás az OTP 2012., 2014., 2016. évi éves jelentése alapján

A tőkeáttételi avagy tőkeerősségi mutató segítségével megtudjuk a saját tőke arányát a mérlegfőösszeghez viszonyítva. 2014. évi mutató értéke csökkenést mutat, melyet a 12%-os mérlegfőösszeg-csökkenés idéz elő,

majd 2016-ra 9,8%-os emelkedés megy végbe. A mérlegfőösszegben az állampapír-állomány 2014-ben a 2012-es bázisidőszakhoz képest közel 40%-os esést produkált az ügyfelekkel szembeni követelésállománnyal együtt. 2016-ra az állampapír-állomány 80%-ot emelkedett 2014-hez viszonyítva, míg a pénzeszközök aránya 2014-ben duplája volt a 2016-os pénzeszköz mennyiségnek.

A tőkefedezettségi mutató alkalmas arra, hogy megmutassa a hitelintézet teljes hitelállományát mennyire fedezi a rendelkezésre álló saját tőke összege. Ahogy látható, az értéke javuló tendenciát mutat. A saját tőke 2014-re 7%-pontos csökkenést produkált 2012-höz képest, majd az értéke 2016-ra 14,6%-kal emelkedett, míg a teljes hitelállomány 2014-re a 10%-kal mérséklődött, amiből 2016-ra 8%-ot tudott visszahozni. A teljes hitelállományt megnézve a vállalati, a lakás, a fogyasztási és az önkormányzati hitelállomány összege 2014-re 81%-ra esett vissza a 2012-es bázisidőszakhoz képest, ami 19%-os visszaesést jelent. (Utóbbi üzletág esetében 2011–2014 között egy teljes mértékű állami adóssághozzájárulást vittek véghez a 2002–2008 között felhalmozott adósságállományra.) 2016-ra a teljes hitelállomány 2%-kal emelkedett, melyet a 2014-hez képest 50%-os lakáshitelállomány-emelkedés magyaráz. A többi üzletág hitelállományának további zsugorodása figyelhető meg.

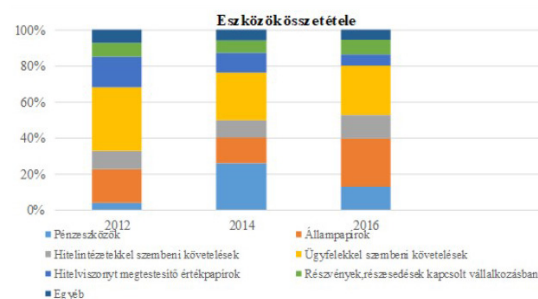
A tőke megfelelés osztályozása:

- 1-es osztályzat: erős tőkeszint, a szabályozói szinteket jóval meghaladó értékkel,
- 2-es osztályzat: megfelelő tőkeszint,
- 3-as osztályzat: már nem kielégítő a tőkeszint, de közvetlen tőkebevonásra még nincs szükség,
- 4-es osztályzat: felmerül a közvetlen tőkebevonás a hiányos tőkeszint miatt,
- 5-ös osztályzat: azonnali pénzügyi segítségre szorul a bank, mert tőkeszintje kritikus.

Assets – eszközminőség

Az eszközök vizsgálata előtt célszerű megvizsgálni az eszközösszetételt, melyet a 2. ábra szemléltet. Az ábra jól tükrözi, hogy az OTP-nél az eszközök legnagyobb állományát az ügyfelekkel szembeni követelések teszik ki. Megjegyzendő, hogy ennek az összege 2016-ban még mindig nem érte el a 2012-es hitelállomány összegét. A hitelállomány aránya az összes eszközön belül a 2012-es 31,19%-ról 2014-re 29,17%-ra, majd 2016-ban 27,28%-ra mérséklődött. A 2. ábra továbbá azt is jól mutatja, hogy a 2012-es időszak pénzeszköz-állomány-változása az összes eszközhöz viszonyítva 2014-re 26,35%-pontot emelkedett, majd 2016-ra közel felére mérséklődött. 2016-ban már jelentős (26,59%) az állampapírok összes eszközön belül elfoglalt helye, mely oka, hogy a bank a rövid lejáratú, féléves és egyéves állampapírokat lejáratú időn belüli visszaváltás esetén is 100%-on váltja vissza, így még rövid távra is megfelelő alternatívát jelent a bankbetétek helyett.

2. ábra. Eszközök összetétele

Forrás: saját szerkesztés az OTP 2012., 2014., 2016. évi éves jelentése alapján

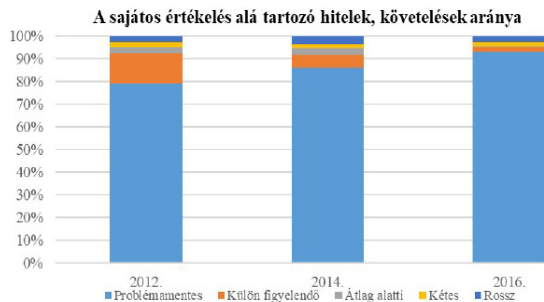
A hitelek minősítési rendszere, értékvesztés és céltartalék képzés

„Az OTP Bank tartalék-képzési politikája pruden és konzervatív” (<https://www.otpbank.hu>). A bankoknak az előre nem látható veszteségek fedezésére céltartalék-képzési kötelezettségük van. Az OTP Bank esetében a céltartalék-képzés aránya az összes forráshoz viszonyítva a 2012-es 1,41%-ról 0,67%-ra

csökkent 2016-ra. Ez azt is kifejezi, hogy a bank hitelei tekintetében a hitelösszetétel, a fizetési hajlandóság javulása következett be. Részletesebben vizsgálva az összetételt, törvényi előírás miatt az OTP a hitelek minősítésére minősítési rendszert alkalmaz. A minősítendő tétel jellegétől függően az OTP Bank csoportos és egyedi értékelést alkalmaz.

A sajátos értékelés alá tartozó hitelek megoszlása (3. ábra) tökéletesen szemlélteti a hitelek összetételének alakulását. Ahogy láthatjuk, a problémamentes hitelek aránya a 2012-es bázisidőszakhoz képest 2016-ra 13,82%-ponttal javult. A külön figyelendő kategóriába tartozó értékek is jelentős mértékben mérséklődtek, 2014-re 7,64%-ponttal, majd 2016-ra további 3,56%-ponttal zsugorodott mértékük. Az átlag alatti, a kétes és a rossz kategóriákban nagy érdemi változás nem ment végbe. Az értékvesztés összege csaknem 27%-kal lett kevesebb, ami jelentős javulást jelent.

3. ábra. Sajátos értékelés alá tartozó hitelek, követelések

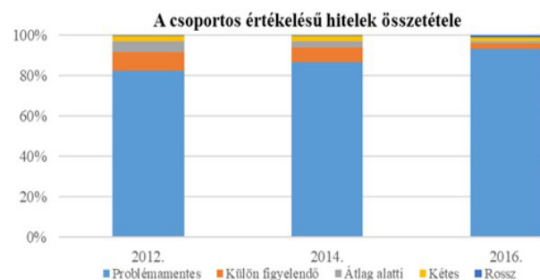
Forrás: saját szerkesztés az OTP 2012., 2014., 2016. évi éves jelentése alapján

A csoportos értékelés egy egyszerűsített eljárási módszer, melybe a kisösszegű kintlévőségek kerülnek minősítésre. Ide tartoznak a lakossági üzletág kintlévőségei, a mikro- és kisvállalkozói üzletág kintlévőségei, a közép- és nagyvállalati, agrárgazdasági, és önkormányzati üzletág 50 millió forintot meg nem haladó követelések, a szállítóknak adott előlegek, a pénzügyi és befektetési szolgáltatásból eredő, nem halasztott vevőkövetelések.

Az értékvesztés összegének meghatározása csoportos értékelés esetén:

- problémamentes 0%,
- külön figyelendő 1%,
- átlag alatti 11%,
- kétes 60%,
- rossz 100%.

4. ábra. Saját értékelés alá tartozó hitelekből a csoportos értékelésű hitelek összetétele

Forrás: saját szerkesztés az OTP 2012., 2014., 2016. évi éves jelentése alapján

A csoportos értékelésű hitelek arányát a 4. ábra szemlélteti, hasonló összképet mutatva mint a sajátos értékelésű hitelek. A problémamentes hitelek összességében jelentősen javultak. A külön figyelendő kategóriában folyamatos a csökkenés, 2012-höz képest 2016-ra 6,43%-pontos csökkenés történt. Az átlag alatti kategória összes eszközhöz viszonyított aránya 2012-höz képest felére, majd 2016-ra további 50%-pont feletti csökkenéssel 1,24%-ra esett vissza.

Egyedi értékelés alá vont tételek közé sorolódnak a csoportos értékelés alá nem tartozó kintlévőségek, a befektetések, a követelések fejében átvett és készletként nyilvántartott vagyontárgyak, illetve a mérlegen kívüli kötelezettségek. Az OTP Bank egyedi értékelés alapján minősítendő tételeit a következő eszközminősítési kategóriákba sorolja és a kategóriákhoz az alábbi értékvesztés/céltartalék súlyszámvét rendel:

- problémamentes 0%,

- külön figyelendő 1–10%,
- átlag alatti 11–30%,
- kétes 31–70%,
- rossz 71–100%.

A 3. és 4. ábrát tekintve elmondhatjuk, hogy a hitelportfolió javuló képet mutat, a teljesítők aránya egyre magasabb.

A bank konzervatív hitelezési politikája már a 2012-es években is megmutatkozott, a válság előtti szigorú hitelezési politika a bank javára vált, és a rossz hitelek aránya a bankszektor átlagához képest jobb teljesítményt mutatott a válság utáni években is. A bankok hitelezési politikáját a jogalkotók is szigorították. Ilyen pl. a lakossági ügyfélkör 50%-os JTM mutatója, ahol is a jövedelem 50%-ig terhelhető meg hitellel. A bank kimutatott értékvesztése egy sajátos helyzet miatt volt 2012-ben jelentősebb. A 2011. évi CXXI. törvény, mely „Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról” szóló ún. végtörlesztési lehetőség a bankoknak hitelezési veszteséget okozott a 2011–2012-es években. A törvény a deviza jelzáloghitellel rendelkező ügyfeleknek hitelük rögzített árfolyamon történő, egyösszegű visszafizetési lehetőségét biztosította. Az OTP Bank emiatt 2.101 millió HUF veszteséget szenvedett el a 2012-es évben. (Az előző évben megképzett 2.164 millió HUF értékvesztést visszaírta.) A 2014-es év is jelentős volt a hitelek szempontjából, hisz a jogalkotók újbóli törvénnyel segítették a devizahitellel rendelkező ügyfeleket, előre rögzített árfolyamon forintosították a meglévő devizahiteleket, így a további devizakockázatoktól mentesültek a hitellel rendelkezők. Ezek a jogalkotók hozta törvények ugyan egyszeri nagyobb összegű veszteségeket okoztak a bankoknak, másrészt viszont tisztult a hitelportfolió összetétele, ahogy a sajátos és a csoportos értékelés alatti állományok változása is mutatja. Az eszközösszetétel vizsgálata esetén fontos megjegyezni, hogy a hitel-betét aránya 2012-ben 63,47% volt, 2014-ben 44,38% majd 2016-ra 39,88%-

ra mérséklődött. A mutató azért mozdult el ilyen irányba, mert a betétek összege 2012-ben jelentősen csökkent az egyszeri végtörlesztési lehetőség miatt. Az ügyfélhitel-állomány folyamatosan csökkent, 2016-ra 15%-kal maradt el a 2012-es szintekhez képest.

Az eszközök osztályozása:

- 1-es osztályzat: kiváló eszközminőség.
- 2-es osztályzat: megfelelő eszközminőség.
- 3-as osztályzat: nem megfelelő, a kielégítőnél rosszabb eszközminőség. Az eszközminőség esetenként romló képet mutat.
- 4-es osztályzat: elégtelen eszközminőség, sok a problémás, minősített hitel az összes hitel belül, melyekre magas a céltartalék képzés összege.
- 5-ös osztályzat: kritikusan rossz eszközminőség, magas bedőlő hitelarány, az eszközkoncentráció összetétele rossz.

Management – menedzsment hatékonysága

A menedzsment hatékonyságának mérése főként szubjektív értékelésen alapszik.

Az OTP Bank a 2000-es évek elején kezdte meg a nemzetközi terjeszkedést a közép- és kelet-európai piacon, és nőtte ki magát. Jelenleg hazánkon kívül további 8 országban van jelen, és mint OTP Csoport tudunk már róla beszélni. A bank a válság ideje alatt is akvizíciós tevékenységeket folytatott. Folyamatos bankfelvásárlási tevékenységével is bővíti piacát. Legutóbbi akvizíciós tevékenységével, az AXA Bank magyarországi üzletágának megvételével bővült a magyar anyabank. Hogy egy leányvállalati bővülést is kiragadjunk, a Societe Generale Csoport albán leánybankjának megvételére 2018 nyarán adásvételi szerződést kötött az OTP (a pénzügyi tranzakció lezárására 2018 utolsó negyedévében került sor) (<https://www.portfolio.hu>). Ahogy a teljesség igénye nélkül láthattuk, az OTP Bank Csoport szépen terjeszkedik az európai piacon, míg versenytársai, pl. a Bayern LB a

válság hatására elszenvedett veszteség miatt a magyar leányvállalat, az MKB értékesítésére kényszerült.

Míg a versenytársak a létszámleépítés és fiók-bezárások mellett döntöttek, addig az OTP a fiókok megtartása mellett az alkalmazottakat is megtartotta. A CIB, a Raiffeisen, az Unicredit és a Sberbank is közel felére csökkentette fiókjainak számát.

- 3-as osztályzat: a menedzsment hatékonysága sokszor már nem megfelelő, melyet azonban még lehet fejleszteni. A kockázatkezelés már esetenként nem kielégítő.
- 4-es osztályzat: gyakran hiányos vezetői és kockázatkezelési gyakorlat. A menedzsment személyeinek alkalmassága megkérdőjeleződik.

5. ábra. Az OTP Bank Nyrt. felső vezetése

Forrás: saját szerkesztés www.otpbank.hu alapján

A felső vezetés – igazgatósági külső tagok nélkül – személyeinek felsorolását vezetői tevékenységük kezdésének időpontjával azért tartottam fontosnak, mert ebből is nagyon jól látszik, hogy a felső vezetés stabil, és felelős menedzsmenttel működik, melyet a bank tevékenységének eredményei tükröznek igazán. A felső vezetésben a Bank felelős és hatékony működése miatt évek óta nincs szükség drasztikus személyi változtatásokra.

A menedzsment osztályozása

- 1-es osztályzat: erős vezetői teljesítmény, tökéletes kockázatkezelés, stabil, megbízható menedzsment, ritka vezetőváltások.
- 2-es osztályzat: megfelelő vezetői teljesítmény.

- 5-ös osztályzat: kritikusan hiányos vezetői hatékonyság és teljesítmény. A menedzsment leváltása vagy új személyek bevonása a vezetésben elengedhetetlen a teljesítmény és a kockázatkezelés javulása érdekében.

Earnings – jövedelmezőség, eredményesség

A bankok elsődleges célja, hogy minél magasabb profitot tudjanak termelni. A jövedelmezőségi mutatók megmutatják, hogy a bank milyen hatékonysággal és eredményességgel működik. A jövedelmezőség számítására a legfontosabb mutatókat emeljük ki, hogy megvizsgáljuk, az OTP Bank eredményessége 2012-ben, 2014-ben, majd 2016-ban hogyan alakult.

2. táblázat. Eredményességi, jövedelmezőségi mutatók (%)

Megnevezés	Számítás	2012	2014	2016
ROE(1)	adózott eredmény	5,07	-4,31	18,16
	saját tőke			
ROE(2)	adózás előtti eredmény	7,51	-4,17	19,2
	saját tőke			
ROA	adózott eredmény	0,81	-0,57	2,84
	összes eszköz			
Kamatmarzs	kamatkülönbözet	3,72	3,05	2,62
	mérlegfőösszeg			
Bevételarányos jövedelmezőség	adózás előtti eredmény	12,46	-6,33	26,13
	összes bevétel			

Forrás: saját szerkesztés az OTP 2012., 2014., 2016. évi éves jelentése alapján

A jövedelmezőség vizsgálatát a ROE, azaz a saját tőkearányos mutatókkal kezdjük, melyek megmutatják, hogy a saját tőkéhez viszonyítva mekkora eredményt ért el a bank. A 2012-es évet a 2016-os évvel összehasonlítva elmondhatjuk, hogy összességében 13,09%-ponttal több profit keletkezett 2016-ban a befektetett tőkén, mint 2012-ben. Fontos hangsúlyozni, hogy a 2012-es év végtörlesztése a banknak jelentős veszteséget produkált, és ennek ellenére is képes volt nyereséget termelni. A 2014-es év adózott és adózás előtti eredménye az elszámolási törvény miatt negatív eredménnyel zárult. A két ROE mutató nevezője a saját tőke, amely értéke 2012-höz viszonyítva 2014-re 7%-kal csökkent, majd 2014-hez képest 2016-ra 14,6%-kal nőtt. Amíg a mérleg szerinti eredménye a banknak 2012-t bázisidőszaknak tekintve 2016-ra 167.761 millió HUF-al, több mint tízszeresére emelkedett, addig az általános tartalék szintje 107.430 millió HUF-fal lecsökkent, ami a 2016. december 31-i eredményekben is megmutatkozott. (A kormányrendelet 13§ (8) előírása alapján, miszerint ha a bank adózott eredménye nega-

tív, akkor az általános tartalékot fel lehet használni maximum a veszteség erejéig.) A ROE1 és ROE2 között az adófizetés a különbség. 2012-ben a ROE2 értéke 2,44%-ponttal, míg 2016-ban 1,04%-ponttal haladta meg a ROE1 értékét, holott az elért eredményessége jóval magasabb. Ennek az az okozója, hogy a banki különadó 50 milliárd feletti mértéke 2016-ra 0,31%-ra, 0,22%-kal mérséklődött 2012-höz képest.

A ROA értéke fejezi ki, hogy az összes eszközhöz viszonyítva mekkora az adózott eredmény nagysága. A bank itt is mindkét évet pozitívan zárta, és az adózott eredmény növekedésének köszönhetően 3,5-szeresére nőtt a 2016-os ROA értéke a 2012-hez képest. Az adózott eredmény sorokat megnézve az értékpapírból származó bevételek, a díj-és jutalékbevételek, és a pénzügyi műveletek nettó eredménye is növekvő tendenciát mutat. Az adózott eredmény alkotóinak egy negatív összetevője volt a kamatkülönbözet, mely miatt a kamatmarzsmutatót fontosnak találjuk az elemzés során megvizsgálni. A mutató mértéke közel harmadával esett vissza. A kamatkülönbözet zsugorodását nagyon hűen tükrözi, hogy 2016-ra 54.558 millió HUF-al csökkent az értéke 2012-höz képest. A jegybanki alapkamat hatására kialakult szűkülő kamateredmények, és a még bázisidőszakhoz viszonyított alacsony hitelezési aktivitás mind hozzájárul a kamatbevételek visszaeséséhez.

A bevételarányos jövedelmezőségi mutató az adózás előtti eredmény összes bevételhez viszonyított mértékét mutatja. Értéke több, mint duplájára emelkedett a megnövekedett adózás előtti eredménynek köszönhetően. Értéke megmutatja, hogy a működés hatékonysága 13,67%-ponttal növekedett 2012-ről 2016-ra, melyben nagy szerepe volt a 273%-os adózás előtti eredmény növekedésnek. A 2014-es negatív adózás előtti eredmény miatt a 2014-es év bevételarányos jövedelmezősége negatív eredménnyel zárult.

Összességében elmondhatjuk, hogy a bank eredményessége nagyon sokat javult a 2012-es évhez képest, jelentős a bővülés, dinamikus a növekedés.

Az eredményesség osztályozása:

- 1-es osztályzat: erős eredményességi szint, mely további emelkedést mutat.
- 2-es osztályzat: megfelelő az eredményesség, bár észrevehető az előző évekhez képest a stagnálás vagy kisebb visszaesés.
- 3-as osztályzat: az eredményesség nem megfelelő, és annak javítására kell törekedni az eredményes működéshez. A jövedelmezőség nem fedezi teljes mértékben a működéshez és a leírások kompenzálásához szükséges összeget.
- 4-es osztályzat: rossz eredmény, a bank nem tud tényleges jövedelmezőséget termelni. Jellemző a nettó kamatrés és a nettó bevételek hektikus mozgása.
- 5-ös osztályzat: kritikusan rossz eredménnyel működő, veszteséges pénzügyi intézet, melynek eredményessége a pénzügyi intézet fennmaradását veszélyezteti.

Liquidity – likviditás

Az OTP Banknak, mint minden más vállalatnak is elengedhetetlen fontosságú a likviditása. A lejáratokat esedékességkor ki kell tudni fizetni és számolni kell azokkal a lejárat előtti kockázatokkal is, amikor az ügyfelek nem a szerződés szerint nyúlnak hozzá megtakarításaikhoz. Ez egy folyamatos kihívás a vállalatok számára. A túl sok likviditás is negatívan befolyásolhatja a bank jövedelmezőségét, visszavetheti azt. Meg kell jegyezni, hogy a bankok a mérlegükben lévő ügyfélbetétek után is fizetnek az OBA-nak díjat, ezért a jövedelmezőségüket jelentősen visszaveti, ha a pénzeszközök állománya látra szólóan van. Az OTP Bank mérlegében is tapasztalható jelentős pénzeszközállomány miatt, stratégiai lépésében az ügyfélállomány portfóliószemléletét, és azon belül is az értékpapírba terelést

tartja elsődleges prioritásnak a jövedelmezőség növelés érdekében. Az eszközök összetételénél szereplő 2. ábra is jól szemlélteti, hogy jelentős pénzeszközállomány van. Az összes eszközérték 13,06%-át teszik ki a pénzeszközök, mely jelentősnek minősíthető. Az állampapír-állománnyal együtt a pénzeszköz 2016-ban az összes eszköz közel 40%-át teszi ki.

$$\text{Likviditási mutató} = \frac{\text{likvid eszközök} + \text{éven belüli követelések}}{\text{éven belüli kötelezettségek}}$$

A bank szempontjából fontos a likviditási mutató számítása. Értéke 2012-ben 66,61%-kal, 2014-ben 73,86%, míg 2016-ban 60,17%-kal zárult.

Az MNB 2015. augusztusával elrendelte, hogy a hazai bankok fokozatos ütemterv bevezetése mellett az egységes európai szabályozásnak feleljenek meg a likviditásfedezeti követelményt illetően. Az LCR-mutató azzal a céllal jött létre, hogy egy esetleges likviditási sokk esetén 30 napon belül megfelelő mennyiségű és minőségű likvid eszköz álljon rendelkezésre.

$$\text{LCR} = \frac{\text{jó minőségű likvid eszközök}}{\text{nettó kumulált pénzkiramlások a következő 30 napban}} > 100\%$$

A likviditás osztályozás:

- 1-es osztályzat: erős likviditási szint, fejlett finanszírozási gyakorlat. A bank vezetősége képes megtalálni azt a likviditási szintet, mely elegendő a stabil működéshez, ugyanakkor a jövedelmezőségnek nem gátja a túlzottan magas likvidarány.
- 2-es osztályzat: a likviditás szintje megfelelő.
- 3-as osztályzat: a likviditás szintje javításra szorul, nem megfelelő a finanszírozási gyakorlat.
- 4-es osztályzat: a likviditási szint hiányos likviditásra utal. A bank nem rendelkezik megfelelő likvid állománnyal, mely a fizetőképességet veszélyezteti.
- 5-ös osztályzat: a likviditás szintje annyira alacsony, hogy a bank külső azonnali

beavatkozásra szorul, hogy a lejá ró kötelezettségeiket és egyéb felmerülő likviditási szükségeltét ki tudja elégíteni.

Sensitivity to market risk – piaci kockázatokra való érzékenység

A piaci kockázat magában foglalja a kamat-, az árfolyam- és a részvénykockázatot. A bank piaci kockázatkezelési stratégiájának célja, hogy a jogszabályi kötelezettségek betartása mellett az árfolyam és/vagy hozamgörbe mozgások kihasználásán nyereséget érjen el, és a potenciális veszteségektől megóvja a bankot. Ez a kockázati stratégia nem veszélyezteti a bank biztonságos működését és jövedelmezőségét. AZ OTP Treasury üzletága felel a piaci kockázatok kezeléséért és a kockázatoknak az Igazgatóság által jóváhagyott kereteken belül tartásáért. A piaci kockázatok mérési módszérének fejlesztéséért, a kockázatok folyamatos méréséért és a vezetőség felé történő jelentésért egy különálló szervezeti egység felel. Az Igazgatóság jóváhagyja a piaci kockázati mérési módszereket és a vállalható kockázati kitettséget behatároló limitrendszert. Az OTP-nél a kockázatok mérésére és belső jelentésére egy front office rendszerre épülő, de attól különálló rendszert alkalmaznak, mely biztosítja a fejlődő kockázati mérési technikák hatékony informatikai megvalósíthatóságát. A bank a standard modellt használja a piaci kockázatok tökékövetelményének számszerűsítésére (<https://www.otpbank.hu>). Véleményünk szerint a piaci kockázat kezelése megfelelő a Banknál, a treasury rendszerrel egy biztonsági hálót tud maga mögött az OTP, mely az esetlegesen fellépő árfolyam- vagy hozamgörbemozgások okozta veszteségeket próbálja meggátolni, és esetenként azon nyereséget realizálni.

A piaci kockázatra való érzékenység osztályozása:

- 1-es osztályzat: minimális kockázat a piaci kockázatokkal szemben, tökéletes kockázatkezelési stratégia.

- 2-es osztályzat: a kockázatkezelés megfelelően ellenőrzött és szabályozott.
- 3-as osztályzat: a kockázatkezelés elemeknek egy része módosítást igényel a jövőbeli stabil működés biztosításához. A piaci kockázatokra való érzékenység mérsékelten befolyásolhatja a jövedelmezőséget.
- 4-es osztályzat: a kockázatok jelentősen befolyásolják a cég jövedelmezőségét, a cég nagymértékben kitett a piaci kockázatoknak.
- 5-ös osztályzat: a kamat-, árfolyam- és részvénykockázat rendkívül magas, a bank működése veszélyben van.

CAMELS összesített vizsgálat

Az egyes szempontok szerinti vizsgálat után a tényezőket 1–5-ig terjedő skálán minősítjük. Az 1-es minősítés a legmagasabb osztályzatot jelenti a legjobb teljesítménnyel, míg az 5-ös a legalacsonyabb teljesítmény mellett nem megfelelő kockázatkezelési gyakorlatot. A súlyozásnál a modell szabad kezet ad az elemzőnek a súlyok mértékére vonatkozólag. Hasonló súlyokkal dolgozunk az egyes tényezők esetén azon elv alapján, hogy minden egyes tényező fontos szerepet játszik a vállalat egészséges és hatékony működése szempontjából.

3. táblázat. CAMELS-elemzés összesítése

Szempontok	Értékelés	Súlyozás (%)	Súlyozott érték
Capital	1	18	0,18
Assets	2	16	0,32
Management	1	16	0,16
Earnings	1	18	0,18
Liquidity	2	16	0,32
Sensitivity	2	16	0,32
Összesen		100	1,48

Forrás: saját szerkesztés

A CAMELS-módszer alapján az OTP a 1,48-as súlyozott értékelést kapta, azaz az összesítés alapján 1-es az osztályozása. Eszerint a vállalat

működése megfelelő, tőkeellátottsága magas a versenytársai felett van. A menedzsment évről évre javuló eredményeket produkál. A módszer megmutatta, hogy a 2012-es bázisidőszakhoz képest is javuló tendenciát mutatnak az egyes szempontok. A menedzsment a gyenge pontokat hamar felfedezi és próbálja javítani. Az OTP Bank működése a jogszabályi előírásoknak megfelel. Jelenleg a vállalat eszközösszetétele és likviditása vár átstrukturálásra, melyet a menedzsment már felismert. A likviditás már túl magas szinten van, rengeteg az éven belüli szabad pénz, mely folyamatos rendelkezésre állásával kevés marzstot és az Országos Betétvédelmi Alap felé történő folyamatos kiadást generálva szűkíti a bevételt. Összességében kijelenthető, hogy működése stabil lábakon áll, hatékonysága jövedelmező, és a piaci és gazdasági helyzet alakulására megfelelően reagáló bank.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az OTP Csoport Magyarország egyik legnagyobb pénzügyi intézménye. Jelentős ügyfélkörrel és fiókhálózattal rendelkezik Kelet-Közép-Európában. A CAMELS-módszer segítségével komplex képet kaptunk a Bank jövedelmezőségéről, hatékonyságáról és szerkezeti összetételéről. Elsőként a tőke megfelelést vizsgáltuk. A tőke megfelelési mutató, a tőkearányos jövedelmezőség, a hitelek tőkefedezeti mutatója mind javuló értéket mutatnak, és 2016-ra magas, a szabályozói környezet elvárását jócskán meghaladó értéket kaptak. Így kijelenthetjük, hogy a tőke értéke magas, ezáltal a tőke megfelelés a legmagasabb osztályozást, 1-est (erős tőkeszint, a szabályozói szinteket jóval meghaladó értékkel) kapta. A módszer második lépcsőjén az eszközvizsgálat szerepel. A bank pénzeszköz- és állampapír-állománya jelentősen növekedett. A hitelállomány 2012-höz képest közel 4%-kal esett vissza, viszont a meglévő hitelállomány portfóliója jelentősen javult. Az eszközminőség-vizsgálat során a bank a 2. osztályozást

(megfelelő eszközminőség) kapta. A vizsgálat harmadik elemét a menedzsment hatékonysága adja. Az erős menedzsmenti háttérrel a régi, ismert felső vezetés biztosítja az OTP számára. Így a menedzsment hatékonyságára 1-es osztályzatot kapott, ami erős vezetői teljesítmény, tökéletes kockázatkezelés, stabil, megbízható menedzsment, ritka vezetőváltásokat takar. A negyedik elemnél, a jövedelmezőség vizsgálatánál látható, hogy a ROE(1) és a ROA értéke is jelentősen megugrott, előbbi 2016-ra 18,16%, utóbbi 2,84%-os értékkel zárt. Ezáltal az OTP jövedelmezőségét, eredményességét 1-es osztályzattal értékeltük, mely alapján, erős eredményességi szint, –mely további emelkedést mutat – jellemző a Bankra. Az ötödik elem, a likviditás, egy érzékeny pont a bankszektorban, hisz a lejáratkori esedékességeket ki kell tudni fizetni, és számolni kell a lejárat előtti kockázatokkal is úgy, hogy a bank közben hozamot is termeljen. A likviditási mutató értéke relatíve magas, 2016-ban még mindig 60,17%-kal zárult, ezért az osztályozás során a 2-es értéket (a likviditás szintje megfelelő) kapta. A hatodik, egyben utolsó vizsgálati szempont a piaci kockázatra való érzékenység, melyért az OTP-n belül egy különálló szervezet felel. A kockázat mérésére egy front office rendszerre épülő, de attól különálló informatikai rendszert alkalmaznak, mely a treasury rendszerrel egy stabil biztonsági hálót jelent az esetlegesen felépő árfolyam/hozamgörbe mozgások okozta veszteségek kikerülésére, így osztályozása a 2-es értéket (a kockázatkezelés megfelelően ellenőrzött és szabályozott) kapta.

A CAMELS-módszer alapján az OTP a 1,48-as súlyozott értékelést kapta, azaz az összesítés alapján az osztályozása 1-es. Ez alapján a vállalat működése megfelelő, tőkeellátottsága magas a versenytársai felett van. A menedzsment javuló eredményeket tud elérni. Összességében kijelenthető, hogy a Bank működése stabil lábakon áll, jövedelmező, illetve a piaci és gazdasági helyzet alakulásaira is megfelelően képes reagálni.

IRODALOMJEGYZÉK

1. SZEMÁN JUDIT (2015): A magyar bankrendszer CAMELS típusú elemzése. In Karlovitz János Tibor (szerk.): *Fejldő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. International Research Institute s.r.o. Komárno, 121–132. Forrás: <http://www.irisro.org/tarstud2015aprilis/32SzemanJudit.pdf> (Letöltve: 2019.03.20)
2. OTP Bank Nyrt.: <https://www.otpbank.hu/portal/hu/Rolunk/Tortenet> (Letöltve: 2019.03.20)
3. OTP Bank Nyrt.: Az Európai Unió által befogadott Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok szerint készített egyedi szűkített pénzügyi kimutatások. Forrás: https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/190808_IFRS_egyedi_szukitett_144.pdf (Letöltve: 2019.03.20)
4. OTP Bank Nyrt. 2011–2016. évi gyorsjelentése. Forrás: www.otpbank.hu (Letöltve: 2019.03.20)
5. OTP Bank Nyrt. 2011–2016. évi negyedéves gyorsjelentése Forrás: www.otpbank.hu (Letöltve: 2019.03.20)
6. 2011. évi CXXI. törvény „Az Otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról” Forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100121.TV> (Letöltve: 2019.03.20)
7. OTP Bank Nyrt.: <https://www.otpbank.hu> (Letöltve: 2019.03.20)
8. Portfolio: www.portfolio.hu (Letöltve: 2019.03.20)